[2024] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 121: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਸੀ. 586

ਸ਼੍ਰੀ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ

ਬਨਾਮ

ਸ਼ਰਨੱਪਾ

(2024 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3257)

07 ਅਗਸਤ 2024

[ਬੀ.ਵੀ. ਨਾਗਰਥਨਾ ਅਤੇ ਆਗਸਟੀਨ ਜਾਰਜ ਮਸੀਹ,* ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 03.03.2023 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਨੋਟ

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 118, 138, 139 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਏ ਸਨ - ਉਕਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ - ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬੈਂਕ ਮੈਮੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਕਦੀ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, "ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡਾਂ" ਦੇ ਕਾਰਨ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ - ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਝੂਠੇ ਸਨ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ:.

ਸਥਿਤ: ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਰਹਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਥਿਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਕਥਿਤ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਰਿਟਰਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ

ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ M ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਤੁਰੰਤ ਧਾਰਕ, ਯਾਨੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵੈਧ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਵੇ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 03.03.2023 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27, 29, 31(), 33]

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 - 138 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ:
ਸਥਿਤ: ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਦੂਜਾ, ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14]

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881-s.138-ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ:
ਸਥਿਤ: ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੈੱਕ ਦਾ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881-ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਸੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ 142 ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਦੁਆਰਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਨੱਪਾ

ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16]

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881-s.143-ਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ - ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ:
ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਅਧਿਆਇ VIII ਦੇ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੰਸਦ ਨੇ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 143 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ CrPC 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 260 ਤੋਂ 265 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸੰਖੇਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ - ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਏਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ, ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 17]

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 s.139 ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ:
ਧਾਰਿਤ: ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਮਾਨ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - "ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਓ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਕਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੁਝਾਰਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਉਕਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਜੋੜਨ ਲਈ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਡਾਇਚੇਮ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ। [ਪੈਰਾ 19]

ਨਿਆਂ-ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ - ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਾਰ - ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ:
ਮੌਜੂਦਾ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤ ਅਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਵਾਧੂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਨੁਕੂਲ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਕਤ ਦੋਹਰੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬੋਝਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 31(1)]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ - ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ - ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ:
ਸਥਿਤ: ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ, ਅਜਿਹੇ ਸਮਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ। [ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਨ ਸਿੰਘ]। [ਪੈਰਾ 31 (iii)]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ - ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ - ਜਦੋਂ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ:
ਸਥਿਤ: ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੱਥ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਦਿਖਾਈ। [ਰਾਜੇਸ਼ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ] - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਬੂਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਆਧਾਰਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਬਰੀ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਤਿਕਥਨੀ ਪਾਲਣਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਕਹੋ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਸਰੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। [ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ]। [ਪੈਰਾ 31 (v)(vi)]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਹਿਤੇਨ ਪੀ. ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਤਿੰਦਰਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 900: (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 16; ਕੇ.ਐਨ. ਬੀਨਾ ਬਨਾਮ ਮੁਨੀਅੱਪਨ ਅਤੇ ਹੋਰ [2001] ਸਹਾਇਤਾ 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 374: (2001) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 458; ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ [2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1039: (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 507: (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 441; ਆਈਸੀਡੀਐਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਬੀਨਾ ਸ਼ਬੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [2002] ਸਪਲਾਈ। 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 488: (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 426; ਸਦਾਨੰਦਨ ਭਦਰਨ ਬਨਾਮ ਮਾਧਵਨ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ [1998] Supp. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 178: (1998) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 514; ਕੇ. ਭਾਸਕਰਨ ਬਨਾਮ ਸ਼ੰਕਰਨ ਵੈਧਿਆਨ ਬਾਲਨ ਅਤੇ ਹੋਰ [1999] ਸਪਲਾਈ. 3

ਸ਼੍ਰੀ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਨੱਪਾ

ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 271: (1999) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 510; ਲਕਸ਼ਮੀ ਡਾਇਕੇਮ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 466: (2012) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 375; ਰਾਜੇਸ਼ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ [2023] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 788: (2023) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148; ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ [2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 24: (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 197; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਨ ਸਿੰਘ [1997] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 764: (1997) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 747; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [2024] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1039: (2024) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 469; ਰਾਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [2022] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1046: (2022) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 471; ਮੈਸਰਜ਼ ਰਾਜਕੋ ਸਟੀਲ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਵਿਤਾ ਸਰਾਫ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ [2024] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 255: (2024) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ SC 518-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881; ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860; ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 118; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139; ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ; ਸੰਖੇਪ ਮੁਕੱਦਮਾ; ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ; ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ; ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਡਿਸਚਾਰਜ; ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ; ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ; ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ; ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ; ਡਿਮਾਂਡ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ; ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ; ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ; ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ; ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ; ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3257

2019 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 200139 ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 03.03.2023 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀ

ਆਨੰਦ ਸੰਜੇ ਐਮ ਨੂਲੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਮੈਸਰਜ਼ ਨੂਲੀ ਅਤੇ ਨੂਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਖਿਲਾ ਵਾਲੀ, ਸੂਰਜ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਅਗਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਪ੍ਰੀਤਾ ਸ਼ਰਣਗੌੜਾ, ਸ਼ਰਣਗੌੜਾ ਪਾਟਿਲ, ਜੋਤਿਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਆਗਸਟੀਨ ਜਾਰਜ ਸਟਿਲ, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਿਖੇ 2019 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 200139 ਵਿੱਚ 03.03.2023 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਾਇਰ 2014 ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 468 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

3. ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ 2,00,000/- ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਉਧਾਰ ਲਏ ਸਨ। ਉਕਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਨੰਬਰ 015639 ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਵਜੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਕਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।

4. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 22.10.2013 ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, 24.10.2013 ਦੇ ਬੈਂਕ ਮੀਮੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡਾਂ" ਦੇ ਕਾਰਨ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

5. ਚੈੱਕ ਦੇ ਉਕਤ ਡਿਸਔਨਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 31.10.2013 ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਮਾਂਡ ਨੋਟਿਸ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪਰਾਧ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 420 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਆਈਪੀਸੀ 1860" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 11.11.2013 ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਨੋਟਿਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਝੂਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਕਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਉਕਤ ਜਵਾਬ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "CrPC 1973" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 200 ਦੇ ਤਹਿਤ 2013 ਦੀ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੰਬਰ 991 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਗੁਲਬਰਗਾ ਵਿਖੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ CC/468/2014 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ PW-01 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ DW-01 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ ਸਾਲ 2012 ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੈੱਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੈੱਕ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਰਿਟਰਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਥਿਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਟਰਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।
ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 18.10.2019 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

9. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2019 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 200139 ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 03.03.2023 ਦੇ ਇਪਗਨਡ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।

10. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਇਪਗਨਡ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਉਕਤ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੰਗੱਪਾ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਗਲਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ NI ਐਕਟ 1881 ਦੇ ਲਾਗੂ ਉਪਬੰਧਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

12. ਪਹਿਲਾਂ, ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ IPC 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 415 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਧਾਰਾ 420 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਮਾਨਦਾਰ ਡਰਾਅਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦੰਡਕਾਰੀ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕਰਕੇ, NI ਐਕਟ 1881 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਅਧਿਆਇ VII ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

---

1 [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 507 : (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 441.

"138. ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ, ਆਦਿ ਲਈ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ।
ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕਰ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ, ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਉਸ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ-
(ਏ) ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ, ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ;
(ਬੀ) ਚੈੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਧਾਰਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਚੈੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਦੇ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਨੂੰ, ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਚੈੱਕ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ; ਅਤੇ
(ਸੀ) ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕ ਦਾ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ, ਉਕਤ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਚੈੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ।-ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ।"

13. ਆਈਸੀਡੀਐਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੀਨਾ ਸ਼ਬੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਚੈੱਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

---

2 [2002] Supp. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 488 : (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 426.

3 [1998] Supp. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 178 : (1998) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 514.

14. ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਲੋੜਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ ਸਦਾਨੰਦਨ ਭਦਰਨ ਬਨਾਮ ਮਾਧਵਨ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 142(b) ਦੁਆਰਾ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

15. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵੱਲ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੈੱਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸਦੀ ਵਾਪਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ. ਭਾਸਕਰਨ ਬਨਾਮ ਸ਼ੰਕਰਨ ਵੈਧਿਆਨ ਬਾਲਨ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ।

16. ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੈੱਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਸੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ 142 ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡ੍ਰਾਅਰ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਡ੍ਰਾਅਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

17. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਧਿਆਇ VIII ਦੇ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੰਸਦ ਨੇ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 143 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ CrPC 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 260 ਤੋਂ 265 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸੰਖੇਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਏਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ, ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

4 [1999] Supp. 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 271 : (1999) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 510.

18. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਨੁਮਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਧਾਰਾ 139 ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਨੇ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸਮੇਂ, NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"118. ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਯੰਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ:-

(a) ਵਿਚਾਰ ਦਾ:- ਕਿ ਹਰੇਕ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਯੰਤਰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਅਜਿਹਾ ਯੰਤਰ, ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(b) ਮਿਤੀ ਤੱਕ:- ਕਿ ਹਰੇਕ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਯੰਤਰ ਜਿਸਦੀ ਇੱਕ ਤਾਰੀਖ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;

(c) ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ:- ਕਿ ਹਰੇਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬਿੱਲ ਇਸਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(d) ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ:- ਕਿ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਯੰਤਰ ਦਾ ਹਰੇਕ ਤਬਾਦਲਾ ਇਸਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(e) ਸਹਿਮਤੀਆਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ:- ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੱਲਬਾਤਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ ਉਸੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ;

(f) ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ:- ਕਿ ਇੱਕ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ, ਐਕਸਚੇਂਜ ਬਿੱਲ ਜਾਂ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ;

(g) ਉਹ ਧਾਰਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇੱਕ ਧਾਰਕ ਹੈ: - ਕਿ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਧਾਰਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇੱਕ ਧਾਰਕ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇੱਕ ਧਾਰਕ ਹੈ।"

ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦਾ ਅਧਿਆਇ XIII, ਜਿਸਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਪਾਠ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਨਾ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਬੰਧਤ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਉਹ ਮਿਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਕਈ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਉਸ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਧਾਰਕ ਆਪਣੇ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਿੱਥੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ, ਉਸਨੂੰ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

19. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"139. ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਨਾ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਓ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਕਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੁਝਾਰਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਉਕਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਜੋੜਨ ਲਈ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਡਾਇਚੇਮ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ।

20. NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਗਲਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਰੰਗੱਪਾ (ਉਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ 3-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਵਰਸ ਓਨਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਉਦੇਸ਼ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਟੀਕਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਵਰਸ ਓਨਸ ਕਲਾਜ਼ "ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਯੰਤਰ" ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜੇ ਉੱਚ ਮਿਆਰ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹਿਤੇਨ ਪੀ. ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਤਿੰਦਰਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੰਡਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"23. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਥ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਜਿਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ,

'ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ' [ਧਾਰਾ 3, ਸਬੂਤ ਐਕਟ]।

-

5 [2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 466 : (2012) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 375.

6 [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 900 : (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 16.

ਇਸ ਲਈ, ਖੰਡਨ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ "ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮਿਆਰ 'ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ' ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਚੈੱਕ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ।

22. ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਜਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖੀ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 3-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

23. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 140 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮੂਰਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੀ ਉਕਤ ਵਿਧਾਨਕ ਬੁੱਧੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:
"140. ਬਚਾਅ ਜਿਸਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ - ਇਹ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

24. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ 1988 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, NI ਐਕਟ 1881 ਰਾਹੀਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਦੇ ਦਰਾਜ਼ਦਾਰ ਨੂੰ, ਜਿਸਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕ ਦੇ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ।

25. NI ਐਕਟ 1881 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 118, 139 ਅਤੇ 140 ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਹਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੰਨੀ ਗਈ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੇ.ਐਨ. ਬੀਨਾ ਬਨਾਮ ਮੁਨੀਅੱਪਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਚੈੱਕ ਸਮੇਤ) ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਖੰਡਨਯੋਗ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿਤੇਨ ਪੀ. ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਤਿੰਦਰਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।"

26. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਰੰਗੱਪਾ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਜੈਨ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ, ਸਗੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ, ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਦਲੀਲ, ਧਾਰਾ 313 CrPC 1973 ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

---

7 [2023] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 788 : (2023) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148.

8 [2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 24 : (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 197.

9 [2001] Supp. 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 374 : (2001) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 458.

27. ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸਦੀ ਜਿਰਹਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਰਹਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਥਿਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਕਥਿਤ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਰਿਟਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਕਰਜ਼ਾ ਕਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਤੁਰੰਤ ਧਾਰਕ, ਯਾਨੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ।

28. ਮੰਨਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ।

29. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵੈਧ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਲਿਖੇ ਸਨ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਐਨਆਈ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

---

10 [1997] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 764 : (1997) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 747

11 [2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1039 : (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189

12 [2023] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 788 : (2023) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148

30. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਲੈਣਦਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

31. ਇਹ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਬਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਆਂਇਕ ਐਲਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਆਪਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

i) ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਨੁਕੂਲ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਕਤ ਦੋਹਰੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬੋਝਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ii) ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 1950 ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਵੇ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ।

iii) ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ। [ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵੇਖੋ

iv) ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ 'ਵਿਪਰੀਤ' ਹਨ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਵਿਪਰੀਤਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ

"ਜੇਕਰ ਖੋਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ/ਮੰਨਣਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ।" "ਜੇਕਰ ਇਹ 'ਸਬੂਤ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ' ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਤਰਕ ਦੀ ਇੰਨੀ ਘਿਣਾਉਣੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ।"

v) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੱਥ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਦਿਖਾਈ ਹੋਵੇ। [ਰਾਜੇਸ਼ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਵੇਖੋ

vi) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਬੂਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਆਧਾਰਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਤਿਕਥਨੀ ਪਾਲਣਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਕਹੋ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਸਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। "[ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ" ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ

32. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਕਾਲੀ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਾਂਗ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ, ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਰਾਜਕੋ ਸਟੀਲ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਵਿਤਾ ਸਰਾਫ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਗੜਦੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾ ਹੋਵੇ।

33. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਪਰੋਕਤ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਮਿਤੀ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 03.03.2023 ਨੂੰ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

34. ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 03.03.2023 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

35. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ

---

13 [2024] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1039 : (2024) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 469.

14 [2022] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1046 : (2022) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 471.

15 [2024] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 255 : 2024 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. OnLine SC 518.